

Yapay Zekâ'nın Geleceği Üzerine: Finch Filmi Göstergibilimsel Analizi

Öz

Teknoloji, insanlık tarihinin bilenen en büyük gelişim örneklerinden biri olmuştur. Teknolojideki gelişmeler çok hızlı olmakta ve bununla birlikte toplumsal etkileri de sürekli değişmektedir. Bu alandaki gelişmelerin dünya çapında hem mikro hem de makro bağlamda yansımaları olmuştur. Özellikle yapay zekâ alanında yapılan çalışmalar günden güne yaşamı daha da robotik hale getirmeye başlamıştır. Ev eşyalarından sosyal yaşama kadar her alanda hayatı pratikleştirme adına yapılmış olan çok fazla yapay zekâ alanında yapılmış teknolojiler kullanılmaktadır. Günümüze bu kadar çok entegre olan teknolojinin toplumsal ve bireysel alanlarda etkisi olmaktadır. Tarihi çok eskiye dayanmayan tüm bu yeniliklerin gelişimdeki hızı ise bazı sorular doğurmaktadır. Teknoloji temelli tüm bu konular disiplinler arası farklı açılardan değerlendirilmekte ve açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu konuya ışık tutan alanlardan biri de sinemadır. Sinema özellikle son yıllarda toplumsal birçok konuya dikkat çekmekte ve bazen eleştirirken bazen de konulara açıklama getirmeye çalışmaktadır. Yapay zekâ konusunun mevcut durumu ve geleceği üzerine dikkat çeken birçok film bulunmaktadır. Post-apokaliptik bir film örneği olan Finch filmi bir insanın ve köpeğinin robotlarla olan arkadaşlıkları ele alınmıştır. Bu çalışmada yapay zekâ kavramının toplumdaki yeri ve geleceğine dair belirsizliğini Finch filmi üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Yapay Zekâ, Finch, Sinema, Robot

On the Future of Artificial Intelligence: Semiotic Analysis of the Finch Movie Sample

Abstract

Technology has been one of the greatest examples of development known in human history. Developments in technology are very rapid and their social impacts are constantly changing. Developments in this field have had repercussions worldwide in both micro and macro contexts. Especially studies in the field of artificial intelligence have begun to make life more robotic day by day. Many artificial intelligence technologies are used to make life practical in every field, from household goods to social life. Technology, which is so integrated today, has an impact on social and individual areas. The speed of development of all these innovations, whose history does not date back to ancient times, raises some questions. All these technology-based issues are evaluated and explained from different interdisciplinary perspectives. One of the areas that sheds light on this issue is cinema. Especially in recent years, cinema draws attention to many social issues and sometimes criticizes and sometimes tries to explain the issues. There are many films that draw attention to the current state and future of artificial intelligence. Finch movie, which is an example of a post-apocalyptic movie, deals with the friendships of a person and his dog with robots. In this study, we tried to explain the uncertainty about the place and future of the concept of artificial intelligence in society through the movie Finch

Keywords: Technology, Artificial Intelligence, Finch, Cinema, Robot.

Yazar(lar) / Author(s)

Doç. Dr. Ali Ulvi Özbey
Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü. Bitlis-Türkiye
e-posta: aliulviozbey@hotmail.com
(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Makale Bilgileri/Article Information

Tür-Type: Araştırma makalesi-Research article
Geliş tarihi-Date of submission: 20. 02. 2024
Kabul tarihi-Date of acceptance: 17. 11. 2024
Yayım tarihi-Date of publication: 30. 11. 2024

Hakemlik-Review

Hakem sayısı-Reviewers: İki Dış Hakem-Two
External
Değerlendirme-Review: Çift Taraflı Kör
Hakemlik-Double-blind

Etik/Ethics

Etik beyan- Ethical statement: Bu çalışmanın
hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.
Benzerlik taraması- Plagiarism checks
Yapıldı-İntihal.net-Yes-İntihal.net
Etik bildirim- Complaints
ictimaiyatdergi@gmail.com

Çıkar çatışması-Conflict of interest

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
The Author(s) declare(s) that there is no
conflict of interest

Finansman-Grant Support

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek
alınmamıştır.
No funds, grants, or other support was
received.

Lisans- License

CC BY-NC 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>

Atıf- Citation (APA)

Özbey, Ali Ulvi. (2024). Yapay zekâ'nın geleceği üzerine: finch filmi göstergibilimsel analizi. *İçtimaiyat*, 8(1), ss. 539-557. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1440530>

1. Giriş

Tarih, insanlığın önemli icatlarına ve bu süreçte yaşanan değişimlere tanıklık etmiştir. Bu değişimler, zamanlarına göre yavaşça gerçekleşmiş ve farklılıklar gözlemlenmiştir. Ancak günümüzde, değişim çok hızlı bir şekilde gerçekleşmekte ve birçok disiplin bu değişime yetişmekte ve açıklamakta zorluk yaşamaktadır. Günlük yaşamın bir parçası haline gelen sayısız yapay zekâ örneğiyle adapte olmakta zorlanan birçok insan bulunmaktadır. Bugün, yapay zekânın gelişmiş ve yoğun bir araştırma alanı haline gelmiş olması, köken fikrinin oldukça eski bir tarihe dayandığı gerçeğini değiştirmemektedir." Yapay zekâ kavramının, ele alındığı geçmişteki modern bilgisayarlar kadar eski olduğu söylenebilir. Alan Mathison Turing "Makineler düşünebilir mi?" sorusu ile yapay zekâ konusunu tartışmaya bırakmıştır. 1943 yılında II. Dünya Savaşında Kripto analizi çalışmalarıyla birlikte üretime geçirilen elektromekanik cihazların gelişimi ile yapay zekâ ve bilgisayar teknolojileri kavramları oluşmuştur (Sucu & Ataman, 2020: 42). İlk defa yapay zekâ fikrini ortaya atan kişi Alan Mathison Turing olsa da kavramın kullanımı ilk defa John McCarthy tarafından Dartmouth Konferansı'nda kullanılmıştır.

Bugün ekonomi, sağlık ve siyaset gibi çeşitli alanlarda sıkça kullanılmaya başlanan yapay zekâyı ele alırken birden fazla disiplinden yararlanılmak zorunda kalınmaktadır. Yapay zekâ çalışmaları her ne kadar mühendislik alanına dayansa da hangi alan için yapıldığı ve bunun kullanımından sonra oluşan bireysel ve toplumsal etkileri konuya çok fazla perspektiften bakılmasını gerektirmektedir. Yapay zekâ artık müzik, sinema ve sanat gibi çeşitli disiplin ya da endüstri ile iş birliği yapmaktadır. Birçok fırsat sunabilen yapay zekâ, şirketler, kurumlar, tasarımlar ve sanatçılar tarafından kullanılan bir alan olmaktadır (Deveci, 2022: 121). Yapay zekâ yaşamın büyük bir bölümüne entegre olması ile birlikte gözle görülür değişimler getirmesi gelecekte insanlığı nelerin beklediği ile ilgili soruları doğurmaktadır. Bu konuda olumlu ve olumsuz sayısız senaryo anlatılmaktadır. Oxford üniversitesinden Nick Bostrom daha çok bu tahminlerden sıyrılıp gelecekte insanlık için ne olması gerektiğine odaklanıp çalışmaları ona göre yürütülmesi tarafındadır. Nick Bostrom "Süper Zekâ: Yapay Zekâ Uygulamaları, Tehlikeler ve Stratejiler" isimli kitabının son bölümlerinde sert ve bir o kadar önemli bir uyarı yapmaktadır. Yapay zekânın sonuçları on yıl sonra henüz gözlemlenemeyecek bir durumda olabilecekken bazı insanlar bu durumu zorlayarak ateşle oynamaktadır. Bu bağlamda insanlığın geleceğe yönelik ne istediğine ve olabilecek en kapsamlı gelişmenin ne olması gerektiğine dikkat edilmesi gerektiğine işaret etmektedir (Orhon, 2021: 946). Yapay zekânın belirsizlikle dolu geleceğinde neler olabileceğine dair özellikle son yıllarda önemli sinema filmleri çekilmektedir. 2001 Bir Uzay Macerası, Metropolis, Matrix, Ex Machine ve Her gibi yapay zekâyı hem olumlu hem de olumsuz sonuçlarını gösteren filmler çekilmiştir. Bu çalışmada ele alınan yönetmenliğini Miguel Sapochnik'in yaptığı 2021 yapımlı "Finch" filmi çoğu sahnesinde robot ve insanın varlığı üzerinden varoluşsallığa dair sorular doğurmaktadır. Yapay zekâ ile ilgili son yıllarda konuşulan konulara dikkat çekmiş ve filmin sonunu ise insanlığın yapay zekâ ile yaşamayı öğrenmesi ile bitirmektedir.

Bu çalışmanın amacı toplumsal ve bireysel bağlamda yapay zekânın geleceğine dair oluşan soruları Finch filmi üzerinden yeniden ele alıp incelemektedir. Çalışmada yöntem olarak, Ferdinand De Saussure'nin göstergebilimsel çözümleme tekniği esas alınmıştır. Göstergebilim, dil ve diğer sembollerin anlam yüklü olduğu, nasıl işlediğini ve iletişimde nasıl kullanıldığını araştıran bir disiplindir. Bu alanda semiyoloji ve semantik gibi alt disiplinler bulunur ve iletişimdeki göstergelerin anlamının nasıl çözümlendiğini anlamak için önemlidir. Ferdinand de

Saussure'un dilin doğasını "kavramları belirten işaret dizgesi" olarak tanımlamasıyla, göstergebilim disiplinine adım atılmıştır. Göstergebilim, göstergelerin doğasını ve işleyişini açıklayan, bu göstergelerin toplumsal bağlamdaki rolünü inceleyen bir bilim dalıdır (Saussure, 1998: 44). Gösterge, bir gösteren (işitsel imge) ile gösterilen (zihinsel kavram) arasındaki ilişkinin ürünüdür. Bu bağlamda, gösterilen kavramın fiziksel bir nesne olmadığını, bunun yerine zihinsel bir tasarım olduğunu vurgulamak önemlidir. Dilin ve göstergelerin işleyişini anlamak için, göstergenin içsel yapısını ve toplumsal işlevini inceleyen göstergebilim, bu anlamda semiyolojinin temelini oluşturur. Bununla birlikte, göstergede, gösteren ile gösterilen arasındaki ilişkinin kurulmasına "anlamlama" denir. Gösterenin algılanmasıyla birlikte zihinsel olarak gösterilenin ne anlama geldiği şekillenir ve bu süreç anlamayı başlatır. Göstergebilimin en önemli alanlarından biri, Roland Barthes'in kuramına dayanan "düz anlam" ve "yan anlam"ı içeren "anlamlama" kavramı altında toplanabilir (Barthes, Göstergebilimin Temelleri, 1976: 97). Düz anlam, göstergenin temsil ettiği şeyi belirtirken; yan anlam ise göstergenin nasıl temsil edildiğini ifade eder.

2. Yapay Zekâ Üzerine

Yapay zekâ, son zamanlarda çeşitli alanlarda önemli bir rol oynamış ve büyük ilgi görmüştür. Alan Turing'in "Makineler öğrenebilir mi?" sorusuyla başlayan bu kavram, ilk olarak 1956 yılında John McCarthy tarafından Dartmouth Konferansı'nda kullanılmıştır. Bu konferansta, zekâyı taklit edecek makinelerin teorik olarak yapılabilir olduğu sonucuna varılmıştır (Özgür, 2021: 14). Yapay zekâ, insan benzeri davranışlar sergileme, mantıksal düşünme, hareket etme, konuşma ve ses algılama gibi pek çok yeteneği bünyesinde barındırır. Yazılım ve donanım sistemleri içinde yer alarak, canlı organizmalardan bağımsız olarak tamamen yapay araçlarla geliştirilir ve makinelerin işleyiş sistemleriyle entegre olarak çalışır (Sucu & Ataman, 2020: 41). Günümüzde, robot süpürgelerden işletim sistemlerinde kullanılan yapay zekâ asistanlarına kadar çeşitli örnekleriyle hayatın her alanında karşımıza çıkan yapay zekâ, yaşamı kolaylaştırmak amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu teknolojiler, ihtiyaca yönelik olarak geliştirilmiş olup, uzman sistemler, robotik uygulamalar, tıbbi uygulamalar ve ses-görüntü tanıma gibi alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Yapay zekânın temel sistemleri arasında uzman sistemler bulunur. Bu sistemler, özellikle robotik uygulamalarda, tıbbi alanlarda ve ses-görüntü tanıma sistemlerinde sıkça kullanılmaktadır. Bulanık Mantık, günlük yaşamda metrolardan televizyon alıcılarına kadar her alanda kullanılmaktadır. Yapay sinir ağları, yapay zekânın genelleme, öğrenme ve uygulama özelliklerine sahip olmasıdır. Genetik Algoritmaları diğerlerinden ayıran en önemli özelliği seçim yapabilmesidir (Uzun ve diğerleri, 2021: 3). Tüm bu sistemler birlikte kullanılarak yapılan robotların insanın birçok özelliğini barındıran örnekler oldukları görülmektedir. Deveci'ye göre, bugün makinelerin üretim yapabilmeleri ve insan gibi düşünmeleri konularına odaklanan araştırmalar yoğunluk kazanmıştır. Bakıldığında makinelerdeki bazı gelişmelerin insana yakın beceriler olduğu söylenebilmektedir (Deveci, 2022: 120). Yapay zekâ, insan yaşamını kolaylaştırmak ve pratikleştirmek adına insanı taklit eden çalışmalar yürütmektedir. Bu durum son yıllarda yapay zekânın insan zekâsını geçip geçemeyeceği konusunu da gündeme getirmektedir. Bununla ilgili yapılan çok fazla çalışma mevcut ancak bunların arasında Turing testi verdiği sonuçlarla önemli bir yer tutmaktadır. Pirim, Turing testini insan zihninin yetisiyle bir bilgisayarın aynı cevapları verip vermeyeceğini test etmek amacıyla geliştirildiğini ifade etmektedir (Pirim, 2006: 90). Turing testinde, bir grup denek ve yapay zekânın diyalog sistemi ile sohbet etmeleri sağlanmaktadır. Denekler karşılığında yazışarak yapılan konuşmanın bir kısmının yapay zekâ ile olduğunu bilmeden birbirlerini tanımaya çalışmaktadır. Deneyin sonuna

gelindiğinde deneklere konuşmalardan hangisinin yapay zekâya ya da insana ait olduğunu söylemeleri istenmektedir. Daha sonra bakıldığında, çoğunlukla yapay zekâyla yapılan konuşmalar bir insana ait sanılmıştır. Yapay zekâ sinir ağları klasik algoritmaların dışında insana benzeyecek şekilde eğitilmeleri sağlanmaktadır (Sucu & Ataman, 2020: 42). Yapay zekâ alanında yapılan çalışmaların sayısında gün geçtikçe yaşanan artış ve hayatın bir parçası olmasıyla birlikte mevcut durumunu analiz ve gelecekte insanlığı ne beklediğine dair açıklamalar yapılmaktadır. 2014 yılında insanların nasıl hissettiğini anlayan Amelia geliştirildikten sonra insana benzeyen yapay zekâ robotlarının üretimi artmıştır. Bugün bu tarz robotların yapımı hız kesmeden devam etmektedir. 2016'da Hanson Robotics tarafından konuşma, gerçekçi yüz ifadeleri ve yürüme gibi özelliklere sahip olan bir profesör geliştirildi. 2017 yılında ise, DeepMind geliştirdiği bir yapay zekaya hafıza becerisi ekledi (Sucu, 2019: 208). 2011 yılında üç kişinin yarıştığı ve doğru cevapları bulduğu bir yarışmada daha önce şampiyon olan iki kişi ve bir yapay zekâ olan IBM Watson birlikte yarıştı ve yarışmayı IBM Watson kazanmıştır (Özcan, 2019: 12). 1997 yılında Deep Blue satranç şampiyonu Kasparov'a karşı kazanırken, 2017 yılında Google'ın AlphaGo yazılımı Go şampiyonuna karşı zafer kazanmıştır. Bu makineler anlık olarak tepki verebilmekte ve yaşadığı deneyimi geliştirebilmektedir. Makine öğrenimi bu özelliği ile yapay zekânın en önemli kısmı olmaktadır (Kılınç, 2018: 25). Yapay zekâ çalışmaları, tıp alanından spora kadar birçok mecrada büyük çalışmalara imza atılmış ve atılmaya devam etmektedir. Bazı devletler, son yıllarda askeri alanda yapılabilecek çalışmalara da yoğunluk verilmeye başlanmıştır. Robotik sistemler, insanlara kıyasla daha etik bir savaş içerisinde olabilir. Robotlar, askerlerin uykusuzluk, yorgunluk, öfke, acı ve intikam gibi duygularından uzak yorgunluk ve acı gibi savaş sırasında oluşabilecek psikik hallerden muzdaripdirler. ABD Ordusu için yapılan araştırmada sadece bazı durumlarda değil, savaş alanında da insanlardan daha iyi olabileceğine dair bir tez ortaya atılmıştır (Arkin, 2017, aktaran. Dağ, 2019: 45-46). Yapay zekâ özellikle geleceğe dair belirsizliği sebebiyle bugüne dayandırılarak hem olumlu hem de olumsuz senaryolara kapı açmaktadır. Konuyu ele alan önemli alanlardan biri de sinemadır. Sinemada yapay zekâ anlatımı özellikle robotlar üzerinden konu ele alınmakta ve olumlu-olumsuz her iki tarafa uyacak örnekler sunmaktadır. Yılmaz ve Turan'a göre, yapay zekâ konusu bilim kurgu sinemasında sadece güven verici olarak değil, kaygı uyandıracak bir konu olarak da işlenmektedir. Öte yandan, böyle bir yaklaşım Dünya Savaşları ile ilgili ortaya çıktığı düşünülmektedir. Sanayi devriminin getirmiş olduğu başlangıçta büyük bir coşkuyla karşılanmış ancak sonrasında savaşlar sebebiyle yerini korku ve endişeye bırakmıştır. Dolayısıyla teknoloji sadece olumlu değil olumsuz fikirlere de neden olacak iki kutuplu bir bakış açısına maruz kalmaktadır. Böyle bir bakış açısı bilim kurgu sinemasında teknolojinin parçası olan yapay zekâ için de geçerli olmaktadır (Yılmaz & Turan, 2018: 1).

3. Yapay Zekânın Gelecekte Toplumsal Bağlamdaki Olası Sonuçları

Teknoloji insanlık tarihindeki en büyük değişim ve dönüşümün aracı olmaktadır. Bugün sahip olunan sayısız teknolojik çalışmalara her gün yenileri eklenmekte ve insanlık da diğer dönemlere kıyasla değişime çok daha hızlı adapte olmak zorunda kalmaktadır. Yapay zekâ çalışmaları insan yaşamını kolaylaştırmak amacıyla kodlanmakta olup çoğu alanda örneklerine rastlanmaktadır. "İnsan beynini taklit ederek modellemeyi amaçlayan yapay zekâ alanında bir ölçüt olarak kullanılan Turing Testi 1950 yılında Mind dergisinde Alan Turing tarafından yayınlanan makalede ele alınmıştır. Hesaplamalı Makineler ve Zekâ makalesinde Alan Turing "Makineler düşünebilir mi?" sorusunu tartışmaya açmıştır" (Uzun ve diğerleri, 2021: 2). Yapay zekanın algoritmaları geleneksel iletişimi, sanatsal algıyı, yaşam pratiklerini ve kültürel örgütlenmeyi değişimin bir

parçası yapması yeni bir çağın geldiğine işaret etmektedir. Bu çağda üretici ve tüketici davranışları değişmek zorunda kalmaktadır. Yazının yerine gelen yazılım ve kodlamalar yaşamı algoritmik bir çağa dönüştürmekte ve insanları bunu anlamlandırmaya mecbur bırakmaktadır. Dolayısıyla iletişim ve anlamdırma şeklinin değişimi kaçınılmaz olmaktadır (Kapır, 2021:62, aktaran. Deveci, 2022: 121). Yapay zeka insanlık tarafından her ne kadar şüpheyle yaklaşılsa da çoğunluk tarafından kabul edilmekle birlikte yaşamın büyük bölümünde bulunmaktadır. Bugün yapay zekanın mevcut hali ele alınarak yapılan analizler üzerinden günümüzde ne durumda olduğu ve gelecekte ne olabileceğiyle ilgili araştırmalar yapılmaktadır. International Federation of Robotics'in 2020 yılında yayınlamış olduğu raporda, dünyanın genelinde fabrikalar için kullanılan endüstriyel robot sayısı 2009 yılında 1 milyon iken, 2019 yılında 2,7 milyona ulaşmıştır. Hizmet robotlarının tıbbi alandaki kullanımı 2019 yılı ile birlikte %28 artarak toplam cironun %47'sini oluşturmuş. Diğer bir alan ise, ev işlerinde kullanılan robotların sayısı 2019 yılında 18.6 milyon iken, 2020 yılı itibarıyla %16 artarak sayıları 21.6 milyona çıkmıştır. Ayrıca ev işleri için tasarlanan robotların kullanımı 2023 yılında 48.6 milyona çıkması beklenmektedir (International Federation of Robotics, 2020, aktaran. Gültekin M. , 2021:16). Yapay zeka örnekleri sayısal bakımdan her ne kadar bu denli artmış olsa da bazı işyerleri ve kurumlar alışmakta güçlük çekmektedir. "Yapay zekânın sunduğu fırsatlara ve faydalara rağmen günümüzde pek çok şirket makine öğreniminden ya da diğer yapay zekâ fonksiyonlarının tüm potansiyelinden faydalanmamaktadır. Araştırmalar göstermektedir ki, ilgili adaptasyon sıkıntısının temelinde organizasyonların bilinmezliklerden çekinmesi, ilgili teknolojilerin iş akışlarına etkin şekilde adapte edilememesi ve çalışanların iş kaybı endişesi ile bu ileri teknoloji uygulamaları kabullenmekte zorlanmaları yatmaktadır" (Karamustafa & Arsan, 2022: 63).

İnsanlığın ihtiyaçlarını ele alan Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile birlikte yaşamın her bölümünde yer alan yapay zekâ örnekleri içinde böyle bir hiyerarşi yapılması gerekmiştir. Mermer, İçin ve Baykaldı tarafından ele alınan yapay zekâ ihtiyaçlar hiyerarşisi, bir yapay zekânın varlığı için ihtiyaçlarını ve gelebileceği son adımdaki süreci kapsamaktadır. Tablo ele alındığında ele alınan ihtiyaçlar günlük hayatta kullandığımız bir aplikasyon üzerinden incelendiğinde tablo gerçekliğini kanıtlamaktadır. Bir fikirden hareketle başlayan yapay zekâ çalışmaları döneminde çoğu insan için tahmin edilemez bir noktaya gelmiştir. Öte yandan, belki de yıllar sonra bugünün insanı içinde aynı durum geçerli olacaktır. "Turing'in "Makineler öğrenebilir mi?" sorusunun bugün bizi getirdiği nokta, Asimov'un dediği gibi "insanı evren karşısında daha güçlü kılan" teknolojilerin çok daha ötesinde: "dünya, yeniden doğum sancısı çekiyor" şeklindedir (İşgüzar, 2021: 243).

Yapay zekânın bugün çok önemli örnekleri bulunmakta ve sayısı artmaya devam etmektedir. İnsanlar için her ne kadar yaşamın bir parçası olarak görülse de birçok alanda gelecekte insanlığı nelerin beklediğine dair çıkarımlar yapılmaktadır. Ancak konuyla ilgili tedirginlik ne kadar fazla olursa olsun bu çalışmaların işleyişini etkilememektedir. Dağ'a göre, insanoğlu gücünü artırmak adına el emeği yerine aletleri ve tekniği, beden ile zihin işleri için otomasyon ve makineleşmeyi, beden ve zihin işlerinin tamamının yerine sibernetiği ve teknolojiyi icat etmiştir. Söz konusu sibernetik devrim, endüstri devriminden sonraki en büyük devrim olup bu dönemde geliştirilen otonom ve robotik sistemler insanlık için başarı konusunda büyük bir rol oynamaktadır. Yaşam tarzı ve sayısız alanda da bu bağlamda değişim ve dönüşümler meydana gelecektir (Dağ, 2019: 53). 21. yüzyıl dijital toplumu, sanayi devriminin beraberinde gelen makineleşme öncelikli olmak üzere bazı yeniliklerin mirası üzerine kurulmuş ve yakın bir zaman içerisinde makineleşmenin yerini yapay zekâ işletimli otomasyon ve robotik teknoloji alması

öngörülmektedir (Yaver, 2021: 78). Yapay zekâ alanında medyana gelen değişimler dikkate alınarak yapılan çalışmalar ve fikirler mevcuttur. “Dünya Ekonomi Forumunun yaptığı araştırmaya göre, yapay zekâ teknolojisine sahip robotlar 45 yıl içinde insanlar ile aynı kabiliyetlere sahip olabileceklerdir. Öngörülere göre yapay zekâyâ sahip robotlar 2024 yılında çeviri yapabilecek, 2026 yılında makale yazabilecek, 2049 yılında gazetecilik ve 2053 yılında cerrahlık yapabileceklerdir” (MacDonald, 2017, aktaran. Yaver, 2021: 32). “2017 yılında Ray Kurzweil verdiği bir röportajında 2029 yılında bir bilgisayarın genel yapay zekâ seviyesine ulaşabileceğini söylemiştir. 2045 yılının ise yapay zekâ için bir dönüm noktasının olacağını belirtmiştir. Elon Musk The New York Times’a verdiği röportajda 2025 yılını işaret ederek yapay zekânın insan zekâsının önüne geçebileceğini dile getirmiştir” (Uzun ve diğerleri, 2021: 4). “Yapay zekâ, yaşama, çalışma, savaşma, oynama, eş arama, gençlerimizi eğitme ve yaşlılarımıza bakma şeklimizi derinden etkileyecek, işgücü piyasalarını altüst edip sosyal düzenimizi yeniden şekillendirecek bir teknoloji olarak kapıda beklemektedir” (İşgüzar, 2021: 251).

Kısa bir süre öncesine kadar insan beyninin hiçbir canlı beyninde olmayan yetenekleri konuşulmaktaydı. Dolayısıyla, insan baskınlığını böyle ayırt edici yeteneklerle ortaya koymaktaydı. Ancak bugün gelinen noktada makinelerin ve yapay zekânın insan zekâsını geçmesi durumu tartışılmakta ve böyle bir durumda geleceğin nasıl olacağı tartışmaları oluşmaktadır (Orhon, 2021: 943). Bugün yapay zekânın olumlu ve olumsuz tarafları göz önünde bulundurulduğunda geleceğine dair hem umut vadeden hem de korkunç senaryolar söylenebilmektedir. Geleceğe dair sorular artarken bir taraftan belirsizlik insanlarda endişeye sebep olmaktadır. Ancak bu durum çoğu kişinin kişisel verilerin korunması sebebiyle rahatlamasına yol açmaktadır. Hızla yaşanan değişim sonrasında kişisel güvenlik verileri yetersiz kalması durumunda ne olacağı da yeni bir merak konusu olmaktadır. “Kişisel veriler, asıl olarak KVKK ve GDPR mevzuatıyla korunmaktadır. Bu mevzuatların yapay zekâ sistemlerine uygulanabilmesine karşın, amaçla sınırlılık ve veri minimizasyonu ilkelerine uyulmasının pek mümkün olmaması gibi yapay zekâ teknolojisinin getirdiği belirsizlikler, yapay zekâyâ özgü kişisel veri korunması düzenlemelerine olan ihtiyacı göz önüne sermektedir” (Narbay & Kirazlı, 2023: 62). Yapay zekanın bugün geldiği nokta itibarıyla klasik bir algoritmaya sahip bir düzende kişisel verileri koruma adına kullanılan KVKK ve GDPR mevzuatları, yapay zekanın geleceğine dair belirsizliklerinden dolayı bazı endişeler doğmakta ve bu durum mevzuatın düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir.

Yapay zekâyla ilgili ortaya çıkan belirsizlik sonucu yapılan açıklamalara Nick Bostrom’un farklı bir yaklaşımı bulunmaktadır. “Gelecekteki teknik ve sosyal gelişmelere ilişkin tahminler herkesin bildiği gibi güvenilmezdir; öyle ki, bazıları geleceğe yönelik planlama ve hazırlıklarımızda tahminleri tamamen ortadan kaldırmamızı önermeye yol açtı. Ancak bu tür tahminlerin metodolojik sorunları kesinlikle çok önemli olsa da tahmini tamamen ortadan kaldırmamız veya kaldırmamız gerektiği yönündeki aşırı görüş yanlış yönlendirilmektedir” (Bostrom, 2009: 54). Bazı düşünceler mutlak bir gelecek olarak değerlendirilip belki de bazı gelişmelere kapı kapatmaktadır. Diğer taraftan, böyle bir düşünce sadece olumlu bir şeylerin önünün kesildiği şeklinde değildir. Bakıldığında muğlak olan gelecek tam anlamıyla iyi ya da kötü olacak denilemez.

4. Yöntem

“Finch” adlı 2021 yapımlı filmin incelenmesinde göstergebilim yöntemi kullanılmaktadır. Göstergebilim, belirli işleyiş kuralları doğrultusunda göstergeleri ve göstergeler arasındaki bağlantıları sistematik olarak yansıtır (Oruç & Türkay, 2018: 314). Dilimizde özellikle dilbilim (Fransızca linguistique) sözcüğü örnek alınarak üretilmiş olan göstergebilim (Fransızca semiotique ya da semiologie, İngilizce semiotics) teriminin kökleri Eski Yunancadaki ‘semeion’ sözcüğüne dayanmaktadır (Kalaman & Bat, 2014: 129). Göstergebilim bakıldığında işlevselliği sayesinde çoğu alanla etkileşim kurabilmektedir. Böyle bir özelliğinin olması onu dile bağımlı kalmadan her türlü göstergeyi inceleyebilme yetisine sahip yapmaktadır (Kalelioğlu, 2021: 191-192). Göstergebilim yönteminde önemli bazı isimler ön plana çıkmaktadır. “Çağımızın önemli İtalyan göstergebilimcisi Umberto Eco’ya göre ise “göstergebilim, en doğal ve kendiliğinden oluşan iletişim dizgelerinden, en karmaşık kültürel dizgelere kadar uzanan bir yelpaze üstünde yer alır” (Gökmen, 2022: 199). Roland Barthes’e göre, “Dil ve söz birbirinden ayrıdır fakat diyalektik bir ilişki ile birbirini tamamlamaktadır. Düz anlam, herkes tarafından kabul gören evrensel anlamını içermektedir. Yan anlam ise metin veya görsel içerisinde saklı kalan içerisinde metaforik anlamlarda barındıran ve insanların yorumlamaları ile ortaya çıkan anlamı ifade etmektedir” (Barthes, Görüntünün retoriği, sanat ve müzik, 2017: 93). Bu çalışmada ise, Ferdinand ve Saussure’nin göstergebilimsel çözümlemesi kullanılmaktadır. Saussure göstergebilimsel yöntemi üç temel üzerinde açıklar; gösterge, gösteren ve gösterilen. Saussure’e göre anlamın temel birimi olan gösterge, gösteren ve gösterilen olarak anılan iki unsurdan oluşur, bunlar arasındaki ilişki nedensizdir, saymacadır, toplumsal uzlaşmaya dayanmaktadır.

5. Analiz

Filmin Künyesi:

İsim: Finch

Yönetmen: Miguel Sapochnik

Senaryo: Ivor Powell, Craig Luck

Yapımcı: Daniel Maze

Oyuncular: Tom Hanks, Caleb Landry Jones, Lora Martinez-Cunningham

Yapım Yılı: 2021

Süre: 1 saat 55 dakika

Orijinal Dili: İngilizce

6. Filmin Özeti

Yönetmeni Miguel Sapochnik olan 2021 yapımlı Finch günümüzde yapay zekânın geleceğine dair belirsizliklerin doğurduğu soruları bir kez daha sorduran bir yapımdır. Film dünyanın büyük bir güneş patlaması üzerine yaşamın canlılar için zorlaştığı ve dünyada çok az insanın kaldığı bir post-apokaliptik dönemi anlatmaktadır. Filmde ozan tabakası yok olmuş bu dönemde Finch Weinberg (Tom Hanks) isimli bir robotist ve köpeğinin hikâyesi gösterilmektedir. Finch, isminin anlamı özgürlüğüne düşkün ispinozdan gelse de, bu durum Finch için sadece koruyucu kıyafetlerle mümkün olmaktadır (Kaya, 2021). Ölümcül bir hastalığa yakalanan Finch öldükten

sonra köpeğine bakması için bir robot icat etmeye çalışmaktadır. Köpeğini güneş patlamasından sonra insanların buldukları her şeyi yağmaladıkları bir anda bir anne ve kızın eşyalarını bazı adamlara vermeyi reddetmeleri üzerine öldürülmelerinden sonra Finch küçük kızın çantasından almıştır. Finch sonunda köpeği GoodYear için icat ettiği robotu bitirir ve ona sınırları için 3 yasa koymaktadır. Bunlar: 1-Bir robot bir insana asla zarar vermez. 2-Eylemsizlik yoluyla zarar görmesine izin vermez. 3-Finch'in yokluğunda robot, köpeğin sıhhatini korumalıdır. Bu yönerge diğer tüm yönergeleri hükümsüz kılar. Burada Asimov'un "üç robot yasasına" atıf yapılmaktadır. Finch icat ettiği robota tıpkı bir bebek gibi yürümeyi ve nasıl davranması gerektiğini öğretmektedir. Tüm bunları öğrettikten sonra Finch, köpeği GoodYear, robot köpek Dewey ve yeni yaptığı robot başka bir yere gitmek üzere hareket ederler. Finch bulduğu yeni yerlerde bir şeyler aramak için yanına artık yeni robotu almaktadır. Yeni robotu Finch'i olduğu gibi kopyalamaktadır. Finch eski bir fabrikadan çıktığı sırada büyük bir kum fırtınası çıkar ve robotu ona yardım eder. Jeff, birden fazla anlama sahip olmasının yanında Tanrı barış anlamına da gelmektedir. Burada yapay zekânın gücüne ve tanrısallaşmasına bir atıf yapılmaktadır. Yine ilerleyen sahnelerde Finch arabasına yapışan bir kelebek görür ve dünyanın canlılar için yeniden yaşanılacak bir hale geldiğini anlar. Ancak Finch yaşamının son günlerini yaşamaktadır. Bunun üzerine dışarıda oturup köpeği GoodYear'ı Jeff'e emanet eder ve karavana geçer. Bu sahneden sonra GoodYear ve Jeff Finch'i inancına uygun olacak şekilde yakarak uğurlamaktadır. Artık geriye sadece Jeff ve GoodYear kalmış ve Finch'in gitmeyi planladığı Golden Gate Köprüsüne varmışlardır.

7. Bulgular

Resim 1: Jeff'in yürümeyi öğrendiği sahne (Sapochnik, 2021)

Tablo 1: Jeff'in yürümeyi öğrendiği sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Robotun örnek aldığı insan
Robot	Jeff-	İnsanı kopyalaması
Mekân	Laboratuvar	Yaşamın robotlara kalması
Renk	Gri	Belirsizlik
Eşya	Kitap-Demir	Canlı-Cansız

Bu sahnede Finch tarafından icat edilen Robot'un bir bebek gibi yürümeyi öğrendiği gösterilmektedir. Filmin geneli göz önüne alındığında robot gittikçe olgunlaşmaya başlamakta ve yetişkin bir birey gibi davranmaktadır. Bu sahnede ise, bir çocuk gibi sadece eğlenme

derdinde olmaktadır. Finch ve robotun aynı şekilde durması ve robotun onu taklit etmesi yapay zekânın insan benzeri yapılmasına bir atıftır. Mekânda kullanılan rengin gri olması belirsizliği temsi etmektedir. Burada yapay zekânın gelecekte ne noktaya gelebileceğine dair belirsizliğe dikkat çekilmektedir. Finch'in durduğu noktada ışık, kanepesi, halı ve kitapların olması insanların yorulabilen, ışığa ihtiyacı olan ve bir şeyler öğrenmek için okuması gereken varlıklar olduğunu göstermektedir. Robotun tarafında ise sadece demirden bazı eşyaların olması onu var olduğu malzemeye işaret eder ve onun öğrenmek için okumasına ya da dinlenmesine gerek yoktur.

Resim 2: Birlikte yola çıkmak üzere evlerinden çıktıkları sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 2: Birlikte yola çıkmak üzere evlerinden çıktıkları sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Örnek alınan insan- Yaratıcı
Robot	Jeff-	İnsani özellikler
Hayvan	Köpek Goodyear	Son iki canlıdan biri
Eşya	Bavullar	Yolculuk- Veda
Renk	Gri	Belirsizlik

Bu sahnede Finch, köpeği GoodYear, robot köpek Dewey ve robot Jeff birlikte yeni bir yere gitmek üzere çıkmaktadırlar. Finch ve robot Jeff yan yana tıpkı iki aynı insan gibi durmaktadır. Ayrıca robot Jeff'in önünde robot köpeğin ve Finch'in önünde gerçek köpeği olması adeta insan yerine geçebilecek olan yapay zekâyı vurgu yapmaktadır. Girilecek olan uzun ve yeni yolda, tıpkı bugün yaşamlarımıza almış olduğumuz sayısız yapay zekâ ile girilen yol gibidir. Bu yolun kazanını hangi taraf olacağına dair bugün sorulan sorulara da bir cevap vermeye çalışmaktadır. Ayrıca ortamdaki renkte yeniden grinin baskın olması da bu yolculuğun şimdilik belirsiz oluşuna atıf yapmaktadır.

Resim 3: Jeff'in Finch'in yerden kalkmasına yardım ettiği sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 3: Jeff'in Finch'in yerden kalkmasına yardım ettiği sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Yaşam-Hastalık ve Yaşlılık
Robot	Jeff	Ölümsüzlük ve Yardımcı
Eşya	Araba	Ağırlık
Mekân	Çöl	Yokluk

Bu sahnede Jeff şiddetli kum fırtınası sonrası arabasını tamir eden Finch'in yerden kalkmasına yardım etmektedir. Burada yapa zekânın insan yaşamını kolaylaştırmak ve yardımcı olmak amacıyla yapıldığına dikkat çekmektedir. Ayrıca kum fırtınasında Jeff ve Finch'in bağladığı halatlardan sadece Jeff'in bağladığı halatın kopmadığı görülmektedir. Finch ve Jeff her ne kadar benzer bir şekilde ele alınsa da Finch'in bir noktadan sonra robot Jeff'e ihtiyacı olacağını göstermektedir. Jeff her ne kadar iyi bir robot olsa da önünde duran arabanın eskimesi ve eski lastiğin atılması bunlardan oluşan Jeff'in de sonsuz yaşayamayacağına işaret etmektedir.

Resim 4: Finch ve Jeff'in arkadaş oldukları ve ayrıldıkları sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 4: Finch ve Jeff'in arkadaş oldukları ve ayrıldıkları sahnelerde Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Ölüm
Robot	Jeff	Arkadaşlık ve Güven
Zaman	İlk ve Son Gün	Güven-Samimiyet-Anlaşma
İnsan	Tokalaşma	Bağlılık
Eşya	Takım Elbise	Önemli bir an

Bu sahneler Finch ve Jeff'in arkadaş olduğu sahne ile ayrıldıkları sahnelerdir. Üsteki görselde iki insan gibi dertleştikten sonra Jeff kendine Tanrı Barış anlamına gelen "Jeff" isminin verilmesini istemektedir. Finch'in ona önerdiği krika isminin bir alet ismi olduğunu ve bunu kabul etmediğini söylemektedir. Bir yapay zekâ teknolojisinin kendine bir insan ismi verip kendini aletlerden ayırması toplum bağlamda ona bir kimlik kazandırmaktadır. Günümüzde başta Sophia olmak üzere birçok robota insan ismi verilerek kimlik kazandırılmaktadır. Bu yapay zekâyı hayatı kolaylaştıran bir teknoloji olmaktan uzaklaştırıp bir arkadaş haline getirmektedir. Diğer sahnede ise Finch'in ölmeden önce Jeff ile vedalaştığı sahne olup aradaki güven ve bağın arttığı görülmektedir. Finch ona sahip olduğu en önemli şey olan köpeği GoodYear'ı emanet etmektedir. Ayrıca burada takım elbise giymesi dünyayı Jeff'e bırakırken ki resmiyeti ve ciddiyeti temsil etmektedir.

Resim 5: Jeff'in şarkı açıp karavanı izin almadan kullandığı sahne (Sapochnik, 2021).**Tablo 5:** Jeff'in şarkı açıp karavanı izin almadan kullandığı sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Robot	Jeff	İnsandan bağımsız yaşama
Müzik	CD	Özgürlük
Nesne	Karavan	Bağımsızlık ve güç

Bu sahnede Finch eski bir fast-food mekânında otururken Jeff ondan izinsiz karavanı kullanmaya başlamaktadır. Burada yapay zekâda makine öğreniminin önemli bir örneği bulunmaktadır. Robot geçmiş deneyiminden hareketle karavanı kullanmayı öğrenmiştir. Jeff karavanda otururken eline aldığı CD'nin üzerinde "Zihnini serbest bırak" yazmaktadır. Bu cümle yapay zekânın insandan bağımsız hareket edebilme ihtimalinde neler olacağını gösteren bir çeşit slogan olmaktadır. Jeff herhangi bir komut almadan kendisine koyulan yasaların dışına çıkmaktadır. Burada Asimov'un üç robot yasasına dikkat çekilmekte ve bunları uygulamayı bırakan robotların mümkün olup olmayacağını yeniden sorgulattırmaktadır.

Resim 6: Finch'in güneşte derisinin yandığını gösterdiği sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 6: Finch'in güneşte derisinin yandığını gösterdiği sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	El	Ölüm
Robot	Jeff	Ölümsüzlük
Işık	Güneş	Hayat
Nesne	Araba	Ölümsüzlük
Nesne	Ev	Ölümsüzlük

Bu sahnede Finch karavanı izinsiz kullanan Jeff' kızmakta ve Jeff bir insan gibi azarlandığı için üzülmemektedir. Daha sonra Finch Jeff'e arabayı yeniden gölgeye getirmesini söylemektedir. Jeff Finch'in neden güneşe çıkamadığını anlamaya çalıştığı için Finch eline güneşe tutarak derisinin nasıl yandığını göstermektedir. Işık normalde canlılar için yaşamı temsil ederken artık onları öldürmektedir. Güneş yeni bir düzenin ışığını saçmakta ve düzende sadece makineler yaşayabilmektedir. Burada günümüzde herkesin evinde teknolojik cihazlarının başında durduğu müddetçe var olduğunu ve bunun aksine sanal dünyanın dışında gerçek hayatta kalmak isteyenlerin ise yok oluşuna referans olmaktadır. Finch'in de robot Jeff'e bağlı olduğunu eğer Jeff karavanı onun için getirmezse güneşe çıkmak zorunda kalacağına ve bununda onu öldüreceğine dikkat çekmektedir. Finch ve köpeği GoodYear güneşe çıkamazken, insan eliyle yapılan evler, arabalar ve robotlara güneşte hiçbir şey olmamaktadır. Finch ve köpeği bunlara sığındığı sürece yaşamlarını sürdürebilmektedir.

Resim 7: Finch ve Jeff ateş başında iki insan gibi dertleştikleri sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 7: Finch ve Jeff ateş başında iki insan gibi dertleştikleri sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Umutsuzluk
Robot	Jeff	İnsana benzeme ve duygu
Gökyüzü	Kuzey yıldızları	Kusursuzluk
Mekân	Arazi	Yalnızlık ve bağlanma
Nesne	Battaniye	İnsana benzeme

Bu sahnede Finch ve Jeff kuzey ışıklarının altında ateş başına dertleşmektedir. Finch ona hikâyesini anlattığı sırada Jeff bacağını bir battaniye ile örtmektedir. Jeff'in hem battaniyeyi örtmesi hem de hüzünlü bir şekilde hikâyeyi dinlemesi bir insana benzediğine dikkat çekmektedir. Daha sonra Finch karavana geçerken Jeff üzgün bir şekilde ateş başında kalmak istediğini söylemektedir. Jeff'in tek kalmasıyla birlikte sahne açısı kuzey yıldızlarını da göstermektedir. Bu yapılan yapay zekâ teknolojisinin kusursuzluğuna atıf yapmaktadır.

Resim 8: Jeff'in Finch gibi davranıp yemek aradığı sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 8: Jeff'in Finch gibi davranıp yemek aradığı sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Robot	Jeff ve Dewey	Canlıların yerine geçme
Mekân	Fabrika	Özgürleştikleri yer ve yok oluş
Araç	Sığınak-Ev	Canlıların yerine geçme
Nesne	Yara bandı	Canlıya benzeme

Bu sahnede Finch'in hasta olması üzerine Jeff herhangi bir komut almadan Dewey'i alıp eski bir binaya girmektedir. Bu sırada Finch'in onu ilk defa götürdüğünde davrandığı gibi Dewey'e davranmaktadır. Ayrıca Finch'in "taklit etme-özür dileme-kasten birinin malına zarar verme, inisiyatif kullan- hayatın biraz keyfini çıkar" maddelerini Dewey'e söylemektedir. Burada "taklit etme" maddesi robotlar yapılırken amaçlanan bir özellik olmasının yanı sıra robotun taklitten uzak bağımsız olmasına işaret etmektedir.

Resim 9: Finch'in Dewey için ağladığı sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 9: Finch'in Dewey için ağladığı sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Bağlanma
Robot	Dewey	Yok olma
Mekân	Fabrika	Duygusal bağ-Ayrılık-Hüzün
Nesne	Yara bandı	İnsana benzeme

Bu sahnede Jeff'in izin almadan robot Dewey'i alıp fabrikaya gitmesi üzerine Dewey'in bir tuzağa takılıp parçalanması üzerine Finch'in ağladığı görülmektedir. Burada bir insanın bir yapay zekâyâ ne derece bağlı olduğuna atıf yapmaktadır. Günümüzde de insanlar sahip oldukları telefonlarına bir eşyaya gibi değil de, bir arkadaşına sahip gibi bağlanmaktadır.

Resim 10: Finch'in köpeğinden başka canlıların yaşadığını gördüğü sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 10: Finch'in köpeğinden başka canlıların yaşadığını gördüğü sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Umut
Robot	Jeff	Yaşamın bir parçası olma
Araç	Karavan	Ev
Hayvan	Köpek Goodyear-Kelebek	Yaşam
Doğa	Güneş- Bitki	Hayat

Bu sahnede karavanın camına yapışan bir kelebkten sonra dışarının yaşama yeniden uygun bir hale geldiğini anlar ve dışarı çıkar. Yönetmen bu sahnede aynı anda kadraja bir insan iki hayvan ve bir bitki koymaktadır. Böylece tüm canlılar için yeniden yaşanılabilir olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu karede bir Robot Jeff bulundurarak yeni dünya düzeninde yapay zekânın da olduğuna işaret etmektedir.

Resim 11: Finch ve Jeff'in vedalaştıkları sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 11: Finch ve Jeff'in vedalaştıkları sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Finch	Ölüm
Robot	Jeff	Üzölmek
Duygu	Ayrılık	Ölüm

Renk	Beyaz	Temizlik
------	-------	----------

Bu sahnede ölmek üzere olan Finch köpeği GoodYear'ı Jeff'e emanet ederek karavana geçmektedir. Bu sırada Jeff üzgün bir şekilde Finch'e sarılır. Burada insanla teknolojinin arkadaşlığına vurgu yapılmaktadır. Bunun yanında Finch'in takım elbise giymesi ve kendisine ait her şeyi Robot Jeff'e bırakması resmi bir an olarak ele alınmaktadır. Dünyanın yönetimi yapay zekânın eline mi geçecek? sorusunu tekrardan sordurmaktadır. Günümüzde bu durum bir nevi gerçekleşmiş durumda denilebilmektedir. Günün büyük bir zamanını ayırdığımız telefondaki sayısız aplikasyonun algoritmaları bireyi yönlendirebilmektir. Finch daha önce "Güvenmek insanı öldürür" derken burada bir robota sonsuz güvendiği görülmektedir. Bugün kullandığımız teknolojik cihazlarımıza aynı şeyi yapmaktayız. Güvenirliliğini her ne kadar sorgulasak da kişisel bilgilerimizi büyük bir rahatlıkla kaydedecek kadar da güvenmekteyiz.

Resim 12: Jeff'in Finch'i inanışına uygun ritüellerle uğurladığı sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 12: Jeff'in Finch'i inanışına uygun ritüellerle uğurladığı sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Robot	Jeff	Üzüntü ve insan gibi davranma
Hayvan	Köpek Goodyear	Bağlanma
Doğa	Ateş	İnsanlığın yok oluşu
İnsan	Finch	Ölüm
Eşya	Mont	İnsana benzeme

Bu sahnede Jeff Finch'in cesedini inancına uygun olacak şekilde yakmaktadır. Bu sırada Jeff bir insan gibi çok üzgün bir halde bu işlemi yapmaktadır. Bu sahnede kullanılan bir robot tarafından yakılan insan cesedi yapay zekânın insan zekasını geçebileceğine dair bir işaret olmaktadır. Kullanılan ateş ise yeni bir düzen için öncekinin yok olmasına vurgu yapan bir metafor olarak kullanılmaktadır.

Resim 13: Jeff ve GoodYear'ın arkadaş yalnız kaldıkları sahne (Sapochnik, 2021).

Tablo 13: Jeff ve GoodYear'ın arkadaş yalnız kaldıkları sahnede Gösterge, Gösteren, Gösterilen

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Robot	Jeff	İnsan olmak
Köpek	Köpek GoodYear	Canlı- Bağlılık
Nesne	Karavan	Ev
Nesne	Merdiven	Sorumluluk

Bu sahnede Finch'in ölümünde sonra onun yerine geçen Jeff'in GoodYear ile arkadaşlığı gösterilmektedir. Ayrıca karavanın kırılan merdivenlerine tamir edilmesi gerekiyormuş gibi bakan Jeff'in bir insana benzediği görülmektedir. Başlangıcında yola iki robot ve iki canlı olarak çıktıktan sonra geriye bir robot ve bir canlının kalması bugünde gerçeği görülen yaşama entegre olan yapay zekayla yaşamaya referans olmaktadır.

8. Sonuç

Son yüzyılda teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler, sanayi devriminden bu yana toplumların hızla uyum sağlaması gereken bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Özellikle son yıllarda yapılan yapay zekâ araştırmaları, etkileyici örnekler sunmuştur. Yapay zekâ, insan yaşamını kolaylaştırmak amacıyla geliştirilen işletim sistemleri, uygulamalar ve robotları içermektedir. Yapay zekâ kavramı genellikle robotlarla ilişkilendirilse de aslında çok çeşitli uygulama ve işlemleri kapsamaktadır. Bu uygulamaların birçoğu günümüzde birçok çocuğun rahatlıkla kullanabildiği seviyeye gelmiştir. Yapay zekâ, birçok disiplinin incelediği ve açıklamaya çalıştığı çok geniş bir alanı kapsar. Ancak günümüzde hâlâ bu konuda birçok disiplinde ciddi literatür boşlukları bulunmaktadır. Sinema son yıllarda birçok alan kaynaklık edebilecek nitelikte kaynaklar sağlamaktadır. Yapay zekâ son yıllarda çoğu alanda gündem olduğu gibi sinema alanında da dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Bu alanda şimdiden sayısız film ve dizi çekilmiştir. Konuyu ele alan önemli yapıtlardan biri olan 2001 yapımlı "Finch" yapay zekâ konusuna çok doğal bir hava içerisinde yer vermektedir. Geleceği meçhul yapan yapay zekâ temelli düzenin nasıl olacağına dair "robotlar gerçekten de duyarlı olabilir mi? yapay

zekâ insan zekâsını geçebilir mi? insan ve robotların bir arada yaşamaları mümkün mü? gibi soruları yeniden sordurmaktadır. Yönetmen doğal bir ortam eşliğinde seyirciye bu soruları tekrardan sordurtmaktadır. *Post-apokaliptik* bir film örneği olan "Finch" bir insan ve robot'un arkadaşlığına dikkat çekmektedir. Filmin bir sahnesinde "Güvenmek insanı öldürür" diyen başrol karakter Finch'in ilerleyen kısımda bir robot olan Jeff'e koşulsuz güvendiği görülmektedir. Film, bazı sahnelerde yapay zekânın yarattığı endişeleri ön plana çıkarırken, diğer sahnelerde ise umut verici bir perspektif sunmaktadır. Yönetmen, yapay zekâ konusuna iki farklı açıdan yaklaşarak izleyicinin son kararı vermesine olanak tanımaktadır. Genel olarak bakıldığında ise okuması yapılan film, yapay zekânın insanlığın kurtuluşunu sağlamak için nasıl bir araç olarak kullanılabileceği üzerine temalar işlemektedir. Teknolojinin insan doğası üzerindeki etkileri ve insanın doğayla olan ilişkisi de izleyicinin hayal dünyasına göre değişiklik göstermektedir. Bu anlamda "Finch", duygusal derinliği olan ve izleyiciyi düşündüren bir bilim kurgu filmi olarak dikkat çekmektedir.

Diğer yandan çözümlenmesi yapılan filmin öne çıkardığı yapay zekâ ile ilgili bugün çok fazla araştırma raporu bulunmakta ve bunlar üzerinden geleceğe dair çıkarımlar yapılmaya çalışılmaktadır. Özellikle günümüzde yapılan çalışmalarda robotlara ve işletim sistemlerine insan zihnini ve duygularını işlemeyi amaçlamaktadır. Bu durum da gelecekle ilgili olumsuz varsayımların sayısını artırmaktadır. Diğer yandan yapay zekâda kullanılan birçok teknoloji farklı amaçlarla kullanıldığı takdirde tehlikeli senaryolar ortaya çıkarabilir. Ses tanıma ve anlama, görüntü işleme ve kıyaslama yapma gibi özelliklerle birçok alanda yer edinmiş bulunmaktadır. Ses ve görüntü özellikleri her ne kadar ölen kişileri görme ve yaşatma olarak sunulsa da istenildiğinde yaşayan birilerinin adına da olumsuz eylemler yapılabilmektedir. Konuyla ilgili bugün henüz net bir yaklaşım olmamakla birlikte çoğu düşünce gerçekleşme ihtimali taşıyor denilebilir.

Kaynakça

- Asimov, I. (2016). *Ben robot*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Barthes, R. (1976). *Göstergebilimin temelleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Barthes, R. (2017). *Görüntünün retoriği, sanat ve müzik*. (Ö. Albayrak, & A. Koş, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Biol, M., & Bakır, Z. N. (2019). Instagram fenomenlerinin paylaşımları üzerinden göstergebilimsel bir inceleme. *The Journal Of International Scientific Researches*, 195-221. <https://doi.org/10.23834/İsrjournal.530556>
- Bostrom, N. (2009). The Future of humanity. *New Waves In Philosophy Of Technology*, 186-216.
- Çakı, C., Zorlu, Y., & Karaca, M. (2017). Türk sinemasında nazizm ideolojisi: "kırımlı" filmi ve göstergebilimsel analizi. *Sosyoloji Konferansları - İstanbul Journal Of Sociological Studies*, 65-93. [doi:10.18368/İusoskon.328523](https://doi.org/10.18368/İusoskon.328523)
- Dağ, A. (2019). Transhümanist savaş teknolojisi ve etik sorunlar. *İsophos: Uluslararası Bilişim, Teknoloji Ve Felsefe Dergisi*, 41-56.
- Deveci, M. (2022). Yapay zekâ uygulamalarının sanat ve tasarım alanlarına yansımaları. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 118-140. <https://doi.org/10.55089/Yyuvasad.1115961>
- Gökmen, E. (2022). Yerli Televizyon dizilerinde toplumsal sınıfların manipülasyonu: bir göstergebilim analizi. *İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi*, 186-226. <https://doi.org/10.47998/İkad.1080363>
- Gültekin, M. (2021). Posthümanizm, sosyal robotlar ve yeni bir ayırım biçimi olarak türçülük. *Uluslararası Yapay Zekâ Transhümanizm, Posthümanizm Ve Din Sempozyumu*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- İşgüzar: (2021). Çelik irade: güven bağlamında yapay zekâ üzerine bir değerlendirme. *Literatürk*, 243-254.
- Kılınc, Ş. (2018). *İki farklı senaryoyla, yapay zekalar'ın geleceğini açıklıyoruz*. 09 21, 2023 Tarihinde <https://www.webtekno.com/teknogelecek-yapay-zeka-h55260.html> Adresinden Alındı
- Kalaman., & Bat, M. (2014). Toplumsal cinsiyet açısından axe basın dıanlarının göstergebilimsel analizi. *Kmü Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 128-136.
- Kalelioğlu, M. (2021). Göstergebilim kuramının genel bir değerlendirmesi, Türkiye'deki yeri ve önemi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 189-200. <https://doi.org/10.29110/Soylemdergi.875738>
- Karamustafa, E. Y., & Arsan, B. (2022). Yapay zekanın geleceği: duygular yapay zekayı nasıl etkileyecek? *Journal Of Business In The Digital Age*, 58-64. <https://doi.org/10.46238/Jobda.1070090>
- Kaya, K. (2021, Kasım 8). *Finch*. Eylül 24, 203 Tarihinde Ortakoltuk: <https://ortakoltuk.com/film-elestirileri/finch> Adresinden Alındı
- Narbay., & Kirazlı, Ş. N. (2023). Otonom araçlarda yapay zekâ, kişisel verilerin işlenmesi ve sonuçları. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 49-65. [doi: 10.56701/Shd.1328031](https://doi.org/10.56701/Shd.1328031)
- Orhon, E. N. (2021). Süper zekâ: yapay zekâ uygulamaları, tehlikeler ve stratejiler. *Trtakademi*, 943-947.
- Oruç, M. C., & Türkay, O. (2018). Türkiye Tanıtım afişlerinin göstergebilimsel bir analizi: home of turkey afişleri örneği. *The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication - TOJDAC*, 312-328. [doi No: 10.7456/10802100/012](https://doi.org/10.7456/10802100/012)
- Özcan, B. (2019, Haziran 2). *Hazırlanın! yapay zeka insan zekasını geçmek üzere*. Eylül 22, 2023 Tarihinde Barışözcan: <https://barisozcan.com/hazirlanin-yapay-zeka-insan-zekasini-gecmek-uzere/> Adresinden Alındı
- Özgür: B. (2021). Algoritmalar, yapay zekâ, makine öğrenmesi, derin öğrenme ve uygulamaları: beşerî fayda üretiminin yazılımlar tarafından karşılanması. *Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları*, 1-29.
- Pirim, H. (2006). Yapay zeka. *Journal Of Yasar University*, 81-83.
- Sapochnik, M. (Yöneten). (2021). *The Finch* [Sinema Film].
- Saussure, F. D. (1998). *Genel dilbilim dersleri*. İstanbul: Multilingual Yayıncılık.
- Sucu, İ. (2019). Yapay zekanın toplum üzerindeki etkisi ve yapay zeka (a.i.) filmi bağlamında yapay zekaya bakış. *Uluslararası Ders Kitapları Ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 203-215.
- Sucu, İ., & Ataman, E. (2020). Dijital evrenin yeni dünyası olarak yapay zeka ve her filmi üzerine bir çalışma. *E-Journal Of New Media / Yeni Medya Elektronik Dergi*, 40-52. [doi No:10.17932/IAU.EJNM.25480200.2020.4/1.40-52](https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2020.4/1.40-52)
- Uzun, Y., Hatipoğlu, M., Bütüner, R., & Calp, M. H. (2021). Yapay zekâ insan zekâsını geçebilecek mi? *Uluslararası Mühendislik, Doğa Ve Sosyal Bilimler Sempozyumu İsens-21 Ana Teması "Enerji Ve Toplum"* (S. 1-5). Batman: Batman Üniversitesi.

Yılmaz, M., & Turan, N. S. (2018). Zekâ Yapay ama aşk doğal: bilim kurgu sinemasında yapay zekâ- insan aşkının temsili. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 281-300. <https://doi.org/10.31123/Akil.462780>

Yaver, M. S. (2021). Yapay zekâ ve medya. *Trtakademi*, 949-955.

Extended Abstract

History has witnessed the great inventions of mankind and the changes and transformations experienced with it. All changes were slow in their own period and changes could be observed. However, when we look at today, the change is very fast and many disciplines have started to have difficulty in keeping up and explaining it. There are too many people who have difficulty adapting to the countless examples of artificial intelligence that are included in life every day. The idea of the emergence of artificial intelligence, which is such an advanced and highly developed field today, is not based on a very old history. When the concept of artificial intelligence is considered, it can be said to be as old as modern computers in the past. Alan Mathison Turing left the issue of artificial intelligence to discussion with the question "Can machines think?".

Especially in recent years, important cinema films have been made about what might happen in the uncertain future of artificial intelligence. 2001 A Space Odyssey, Metropolis, The Matrix, Ex Machine and Her are some of the films that show both positive and negative outcomes of artificial intelligence. The 2021 film "Finch" directed by Miguel Sapochnik, which is discussed in this study, raises questions about existentialism through the presence of robots and humans in most scenes. It draws attention to the issues discussed in recent years about artificial intelligence and ends the film with humanity learning to live with artificial intelligence. The aim of this study is to examine the questions about the future of artificial intelligence in the social and individual context through the film Finch. The study is based on Ferdinand and Saussure's semiotic analysis technique.

Artificial intelligence opens the door to both positive and negative scenarios based on the present, especially due to its uncertainty about the future. One of the important fields dealing with the subject is cinema. The narration of artificial intelligence in cinema, especially through robots, deals with the subject and offers examples to suit both positive and negative sides. According to Yılmaz and Turan, the subject of artificial intelligence is treated in science fiction cinema not only as reassuring but also as a subject of concern. On the other hand, such an approach is thought to have emerged in relation to the World Wars. The industrial revolution was initially greeted with great enthusiasm, but then it was replaced by fear and anxiety due to the wars. Therefore, technology is exposed to a bipolar perspective that will cause not only positive but also negative ideas. Such a perspective is also valid for artificial intelligence, which is a part of technology in science fiction cinema (Yılmaz & Turan, 2018).

Semiotics method is used in the analysis of the 2021 film "Finch". Semiotics systematically reflects the signs and the connections between signs in line with certain rules of functioning (Oruç & Türkay, 2018, p. 314). The term semiotics (French *semiotique* or *semiologie*, English *semiotics*), which was produced in our language by taking the word linguistics (French *linguistique*) as an example, has its roots in the Ancient Greek word 'semeion' (Kalaman & Bat, 2014, p. 129). Semiotics can interact with most fields thanks to its functionality. Having such a feature makes it capable of analysing all kinds of signs without being dependent on language (Kalelioğlu, 2021, pp. 191-192). Some important names come to the fore in the semiotics method. "According to Umberto Eco, the important Italian semiotician of our age, "semiotics is on a spectrum ranging from the most natural and spontaneous communication systems to the most complex cultural systems" (Gökmen, 2022, p. 199). According to Roland Barthes, "Language and speech are separate from each other but complement each other with a dialectical relationship.

In recent years, cinema has been providing resources that can be the source of many fields. Artificial intelligence has become a topic that has attracted attention in the field of cinema as it has been on the agenda in many fields in recent years. Numerous films and series have already been shot in this field. "Finch" (2001), which is one of the important works dealing with the subject, includes the subject of artificial intelligence in a very natural atmosphere. It makes the audience ask questions such as "Can robots really be sentient? Can artificial intelligence surpass human intelligence? Is it possible for humans and robots to live together?" about how the artificial intelligence-based order that makes the future unknown will be. The director makes the audience ask these questions again in a minimal atmosphere. "Finch", an example of a post-apocalyptic film, draws attention to the friendship of a human and a robot. In one scene of the film, it is seen that the lead character Finch, who says "Trusting kills people", unconditionally trusts Jeff, a robot, in the following part. While the film creates uneasiness about artificial intelligence in some places, it adopts a hopeful approach in others. The director, who approaches the subject of artificial intelligence from a bipolar perspective, leaves the final decision to the audience.